

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Examen Theologiæ Moralis

Moure, Antonio Fernandes de

Coloniæ Agrippinæ

Cap. 12. De restitutione in communi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40934

bet suspicantibus esse in vicinia raptores. Quod si ob id innocens quisquam veniat in suspensionem furti: absolute aliqui affirmant teneri recompensantem manifestare furtum, & ablatum reddere, putantque id decretum ab Innocentio cap. *Olim de rest. spol.* cuius hæc sunt verba. *Quidam dicunt & non male, quod etiam sua auctoritate potest quis accipere furtive, dummodo ex tali furto nec malum, nec scandalum oriatur: quia si inde generetur, vel contra uxorem, vel contra familiam, vel contra quemcunque alium, debet rem in pristinum statum restituere. Verum tamen de hac re in restitutione de homicidio latius dicā: interim Dico primo, Si nullum recompensans damnum prævidit proximo euentum ex recompensatione, potest ex charitate cum propria infamia ablatum restituere. Ratio est, quia suæ famæ dominus est. Nō tamē tenetur. Ratio est, quia iure suo usus est, ex quo per accidens illud alteri damnum euenit. Dico secundo. Si recompensans illud damnum prævidit, sed doluit, neque ex illius intentione recompensationem fecit, etiam propter eandem rationem non tenetur restituere. Dico tertio. Si damnum prævidit, & ex odio ad compensationem processit, tenetur cum propria infamia damnificatum suspensione liberare.*

6 QVÆST. Quos intelligis dominorum nomine? RESP. Intelligo etiam custodes rei ablatae, ut creditores, depositores, pignoratōres. Ideo ab ijs clam, & inuitis nec proprii domini absque peccato possunt rem auferre. Ita docet D. Thom. proxime citatus, Sylu. *furt. 2. Ang. ibidem.* §. 4.

CAPVT XII.

De restitutione in communi. §. 1.

1 *Quid est restitutio.*

2 *Quæ consideranda circumstantia in restitutione.*

1 QVÆSTIO. *Quid est restitutio?* RESP. Est actus iustitiæ commutatiuæ, quo cuique redditur quod ab eo iniuste ablatum est, vel iniuste eo inuito retinetur.

2 QVÆST. Qua præcipue consideranda in materia restitutionis? RES P. Circumstantiæ nouem, quas duplici uerbo Doctores comprehenderunt.

Quis, Quid restituet, Cui, Quantum, Quomodo, Quando, Ordine, Quoue loco, Quæ causa excuset iniquum.

De circumstantia Quis. §. 2.

- 1 Quis restituere tenetur.
- 2 Quot modis rem alienam possumus accipere iuste.
- 3 Quis restituere tenetur, licet rem iuste acceperit.
- 4 Quis restituere tenetur ratione damni illati.
- 5 An sit numerandum inter damna lucrum cessans iniuste impeditum.
- 6 Qui ratione damni illati tenentur restituere præcipuum damnificatorem.

1 QVÆSTIO. Quis restituere tenetur? RES P. Qui rem alienam retinet, & qui rem alienam male accepit. Licet non retineat, quia iam res ipsa perijt. Male dixi, quia, qui rem alienam bona fide, ut suam accepit, & ut suam dissipauit, vel amisit, nil restituere tenetur, nisi ex re illa aliena ditior factus sit quo ad partem accretionis ratione ipsius rei acquisitam. Acquisitam, dixi, ratione ipsius rei, quia si ditior factus sit ratione propriæ industriæ, non tenetur lucra illa simul cum re domino reddere. Aliter dicendum, cum res illa bona fide accepta & malitia accipientis, vel negligentia moraliter exarsa perijt. tunc enim accipienti perijt, & non domino.

2 QVÆST. Quot modis rem alienam iuste accipere possumus? RES P. Quinque: emptione, accommodatione, locatione, pignoratione, deposito.

3 QVÆST. Qui tenetur restituere, licet iuste his quinque modis rem alienam acceperit? RES P. Qui inuito domino rem retinuit, quæ in illa retentionis mora perijt. Deinde, qui ea conditione accepit, ut accipienti & non domino periret.

4 QVÆST. Qui restituere tenetur ratione damni illati? RES P.

RES P. Qui illud intulit iniuste. Iniuste vero illud intulit, qui per fraudem, dolum, aut vim illius causa fuit. Iniuste, dixi, quia qui peccando contra solam charitatem, proximum damnificavit, ad nullam restitutionem obligatur. Et hoc apud omnes in confesso, ut proloquium vltimum in hac materia est.

5 QVÆST. Adnumerandumne est inter damna lucrum cessans, per vim, fraudem, aut dolum, impeditum? RES P. Maxime. Duo tamen adesse oportet ad obligationem istam inducendam: primum ut damnificatus, illud reuera esset consequuturus. Secundum, ut ad illud consequendum ius haberet in re (sic vocant) vel ad rem: alioquin nihilo suo illum priuamus, imò aliquando pro charitate pugnantes, iniuste, & indignæ consequutioni obuiam imus. Dicitur verò habere ius in re ille, qui illam pacifice obtinet. Dicitur verò habere ius ad rem, qui illa dignus est: & ideo cum quis beneficio dignus, illud consequuturus erat, & ab illius consequutione per vim, fraudem, aut dolum impeditur, iniuste laeditur, & restitutione sanandus est. Dolum vero censendum arbitror falsum mendacium circa alterius mores, scientiam, iudicium, aut quid simile, collatoris mentem à collatione alienans.

6 QVÆST. Qui ratione damni illati tenentur restituere, præter præcipuum damnificatorem? RES P. Qui vno ex modis nouem ad illud cucurrerunt. Quos duplici item versu comprehenderunt Doctores.

Iussio, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus,

Participans, Mutus, Non obstant, Non manifestans.

Hoc est. Qui iussit damnum inferre. Qui consuluit. Qui consentit. Qui laudauit. Qui fouit damnificatorem. Quando scilicet ex vi consensus, consilij, fauoris, adulationis damnum ita sequutum fuit, ut aliter nequaquam sequeretur. Item Participans, Cooperans. Qui quidem si ita cucurrit, ut nisi cucurrisset, damnum minime inferretur, tenetur, si alij cooperatores nolint damnum in solidum restituere, aut eam partem, quæ absq; sua cooperatione non damnificaretur. Ratio est manifesta, quia in eo damno censetur totalis causa, sine qua non datum fuisset, ergo illud, quodcunque est, tenetur resarcire. Item mutus. Non obstant. Non manifestans. Cum

ex officio te nebatui loqui, obitare, manifestare: aliter quidem minime; Ita communiter Doctores verba ista interpretantur, cum quibus *Sot. 4. iust. qu. 7. art. 3. Caieta verb. rest. Tolet. li. 5. ca. 12. num. 3.*

De circumstantia Quid. §. 3.

1 *Quid est restituendum.*

1 **Q**UÆSTIO. *Quid est restituendum?* RESP. In primo ipsa res, si extat, vel pretium eius, si iam perijt. Deinde lucra cessantia ex ipsa re oriunda. Tertio pretium damni illati. Quarto damna emergentia. Denique fructus rei frugiferae ex ipsa re collecti. Ex ipsa re dicitur quia illi, qui ex industria lucrantis provenerunt, quamquam aliena pecunia conquistati, illius sunt.

De circumstantia Cui. §. 4.

1 *Cui facienda est restitutio.*

2 *Si facienda est pauperibus, per quem est facienda.*

3 *Si facta restitutione in pauperes, dominus verum compareat, quid faciendum.*

1 **Q**UÆSTIO. *Cui facienda est restitutio?* RESP. Ipsa a quo res ablata est, si verus dominus rei est. De hac veritate nullus est, qui dubitet. Dubitant vero valde Doctores, dissidentque vehementer, si ablata res est a non domino, iniuste illam retinente. Sed quia in tractatu de re furtiva, & de restitutione pretij pro iniustis operibus dati, & accepti suum proprium locum habet, ibi pro tua singulari in me benevolentia, iterum interrogationem facies. Si tamen verus dominus non existat, heredibus restitutio est facienda inter quos maius, minusve hereditarium ius observari debet. Deficientibus vero heredibus, pauperes succedunt, quorum nomine etiam veniunt pia opera, monasteria, viduae, pupilli, &c.

2 **Q**UÆST. *A quo facienda est huiusmodi in pauperes distributio?* RESP. Nonnulli volunt facienda esse ab Episcopo. Satis tamen est, si ab ipso accipiente, & possidente fiat, amoris fraude, & dolo. Ita *Tolet. proxime, atque inter pauperes computari potest ipse distribuens, si pauper est,*

et parremque sibi, vel totum reservare potest, si æquè bene ipse, atque alij eget.

3 QVÆST. Quid fiet, si post distributionem verus dominus compareat? RESP. Si facta fuit debita in conquirendo domino diligentia, nihil illi ultra debetur; quoniam facta distributio in illius spirituales utilitates cedit. Ita omnes, & Tolet. lib. 5. cap. 34. num. ult.

De circumstantia Quantum. §. 5.

I Quantum est pro damno restituendum.

I QVÆSTIO. Pro damno quantum est restituendum? RESP. Pro iniuriæ damno iuxta boni viri arbitrium. Pro re damnificata, tantum pretium, quanto estimanda erat, si sibi relicta ad perfectionem perveniret: deductis tamen inde expensis, quas factura erat in perveniendo illuc, computatisque periculis non perveniendi. Recte tamen advertit Tolet. lib. 5. cap. 34. cum damnum malitiose illatum fuit, & dominus nollet illa pericula vendere, esse ad integrum ferme restitutionem faciendam, quia nemo cogi potest ad rem suam vendendam in voluptatem, aut alterius priuatam utilitatem: ac proinde potest pro illa de quovis pretio pacisci.

De circumstantia Quomodo. §. 6.

I An sit satis restituere per alium.

I QVÆSTIO. Quomodo est restituendum. Satisne est per alium restituere, ita ut quis liber sit ab iterum restituendo, si res ad dominum non perveniat? RESP. Discrimen magnum est hac in re inter mutuum, & accommodatum, ex eo quod in mutuo rei mutuatae dominium transfertur, in accommodato vero minime, & ideo Dico Primo. Qui mutuas pecunias dedit Titio restituendas Theodoro, quantumcumque Titius sit fidei probatae, si pecunias non dedit, tenetur mutuarius illas iterum restituere Dico secundo, qui rem commodatam, pignoratam, vel depositam Titio dedit bona, & probatae fidei viro, restituendam Theodoro, Titiusque non dedit, ad nil amplius tenetur accommodatarius. Ita communis sententia cum Card. Tolet. proxime. Quod saltem verissimum est,

est, cum nulla Titij res interijt. Ratio est manifesta, quia res commodata, deposita, & pignorata semper fuit & est domini, & ideo illi perit, cum absque possidentis malitia, crassave negligentia perit.

De circumstantia Quando. §. 7.

- 1 Quando est restituendum.
- 2 Quando dicitur quis impotens ad commode restituendum.
- 3 Quando dicitur notabile detrimentum oriri ex situatione.
- 4 Anteneamur restituere cum notabili rei propriae detrimento, quando creditor patitur detrimentum leue, nisi illi restituatur.
- 5 An teneamur restituere cum quouis nostro periculo, cum creditor ex defectu restitutionis est in eodem.

II **Q**UESTIO. Quando est restituendum? RESP. Vt primum dominus incipit esse rationabiliter iniustus, cum commode fieri potest restitutio, & non fit. Atque ideo qui cum possit, & debeat restituere, non vult, peccat lethaliter, & quo magis differt, & grauius peccat, & quoties occasio restituendi se offert, & non vult statim restituere, aut id non curat, mortaliter etiam peccat. Quamobrem, qui debita, cum possit statim soluere, omittit vsque ad testamentum, in peccato obedi iuxta communem sententiam. Similiter qui cum habent dubia debita, nolunt veritatem dilucidare, sed in testamento relinquunt, vt haeredes id videant, in peccato discedunt. Ita omnes Doctores.

2 **Q**UEST. Quando dicitur aliquis non posse commode restituere? RESP. In primis cum non potest absque vitio periculo, vel propriae infamiae. Deinde cum non potest absque notabili rei propriae detrimento, quando creditor nullum tale detrimentum incurrit. Notabili, dicitur quia cum leui tenetur iuxta omnes. Dixi (rei propriae) quia non est censendum notabile detrimentum, lucrum cessans ratione restitutionis pecuniarum, quas quas fu-

ratus, negotio expofuit, vt notauit Caiet. 2. 1. qu. 62. ar. 8. & est magnopere aduertendum, Quonia illa pecunia, feu alia res furto cõparata, lucrum gignens, nõ est furantis & retinens, nec ex conſequenti itatus decencia, & apparatus ex ea proueniens, fed eſt domini, penes quem eſt rei dominium.

3 QVAEST. Quando igitur dicitur notabile propria rei detrimentum ex reſtitutione proueniens? R E S P. Cum debitor, vt reſtituat, cogitur rem ſuam notabili minori pretio vendere, vel quid ſimile pati ex accelerata reſtitutione.

4 QVAEST. Teneturne debitor reſtituere cum notabili rei propria detrimento, quando creditor patitur aliquod leue? R E S P. Res eſt admodum controuerſa. Caiet. in ſum. verb. reſt. Sor. 4. iuſt. q. 7. ar. 4. cū diſtinctione procedunt, aiuntq; teneri, quando reſtitutio fit ratione iniuſta acceptionis, vt pote furti, vel damni illati; non teneri vero, cū fit ratione iuſte acceptionis, & debitor nõ ſe culpabiliter in eas anguſtias redegit. Oppoſita tamẽ ſententia omnino aſſerenda cum D. Ant. 2. p. tit. 2. ca. 8. Nau. ca. 17. nu. 58. Tolet. li. 5. cap. 34. cum alijs. Ratio eſt, quia in eo euentu, proprius dominus irrationabiliter eſt iniuſtus.

5 QVAEST. Tenetur quis rem alienam reſtituere cum propria vitæ periculo, quando iniuſtus dominus ex defectu illius eſt in eodem periculo, vt in extrema penuria, ex defectu panis quem illi debeo? R E S P. Negant Sor. . iuſt. qu. 7. ar. 1. Caiet. reſt. Tai. ibi. §. 4. adque etiam, quando res furto ſublata eſt ante ipſam extremam neceſſitatem. Ratio eorum eſt, quia illa extrema neceſſitas, quidquid eſt in poteſtate alicuius, facit proprium. Aſſerunt veruntamen Sor. in 1. d. 12. qu. 2. Nau. cap. 17. nu. 60. & ex conſequenti omnes, qui aſſerunt infamatorem per falſum reſtimoniũ teneri cum periculo vitæ palinodiam canere, cum ob illud diffamatus in ſimili vitæ diſcrimine verſatur. Et hæc eſt communis ſententia,

De circumſtantia Quomodo. §. 8.

I Quomodo faciendæ eſt reſtitutio.

I QVAESTIO. Quomodo, ſeu quo ordine faciendæ eſt reſtitutio? R E S P. Prius reſtituenda res, quæ exiſtit quocunque

cunque modo acquisita. Si tamen in pauperes diuidenda, pretium distribui potest. Deinde inter debita prius certa, quam incerta. Terrio, inter certa prius ea, quorum domini cognoscuntur, quam ea, quorum domini ignorantur. Quarto, inter certa, quorum domini ignorantur prius quæ iusto, quam quæ illicito contractu facta sunt. Ita cum plurimis Tolet. lib. 5. cap. 34.

De circumstantia Vbi, seu quo loco. §. 9.

1 Quo loco facienda est restitutio.

QUESTIO. Quo loco facienda est restitutio? Restitutio facienda est vbi res est, si possessor sit bonæ fidei. Ita Caiet. 2. 2. qu. 92. art. 5. & in sum. verb. rest. cap. 1. Med. quest. 2. de rest. Soc. 4. iust. quest. 7. art. 1. ad 3. Ledesma 2. 4. qu. 18. art. 5. Nau. cap. 17. nume. 42. Et ideo non tenetur ad itinens expensas, si dominus absens est, sufficitque illum admonere, qui admonitus tenetur ad soluendum expensas, quæ circa rem suam in illius utilitatem facta sunt. Dixi, in illius utilitatem, quia si possessor bonæ fidei maiores propter suam voluptatem fecit expensas, quam faceret verus dominus, neque res inde in pretium accreuit sibi, non domino expensarum fecit iacturam. Res patebit, si ob oculos proponatur subrusticanum prædium bona fide possessum, & à possessore mille deliciarum varietatibus ad animi relaxationem nobilitatum.

De causis excusantibus à restitutione. §. 10.

- 1 Quæ causæ excusant à restitutione.
- 2 Quæ remissio, seu conditio, dicitur coacta.
- 3 Quæ remissio, seu conditio dicitur extorta per fraudem, & dolum.
- 4 Quæ dicitur extorta per metum.
- 5 Excusat à restitutione impotentia restituendi rem inferioris ordinis absque iactura rei ordinis superioris.

QUESTIO. Quæ causæ excusant à restitutione? Restitutio prima libera creditoris remissio, & non coacta, neque

neque per dolum, fraudem, aut metum extorta, tunc enim non est voluntaria.

2 QVÆST. *Qua remissio dicetur coacta?* RESP. Ea, qua quis remitteret debitum, quia debitor nolit alteram solvere partem, nisi creditor partem remittat.

3 QVÆST. *Qua remissio dicetur extorta per fraudem, aut dolum?* RESP. Ea, qua quis remitteret, quia debitor fingit se, vnde soluat, non habere, vt creditorem decipiat, & ad condonandum moueat. Ita Tolet. li. 5. cap. 36.

4 QVÆST. *Qua remissio dicetur extorta per metum?* RESP. Illa, qua pauperes, tenues, & ignobiles viri nobilioribus, dominis, potentibus debita remittunt, quia illos timent ac reuerentur propter diuitias, potentiam, officia, dominationem, vt ita redimant suam vexationem.

5 QVÆST. *Suntne plures causa?* RESP. Plures. Excusat etiam impotentia restituendi rem inferioris ordinis sine detrimento rei ordinis superioris. Ita communis sententia, & ideo, quia vita, & fama, sunt ordinis superioris, quam res domestica, & familiares, nemo tenetur restituere rem domesticam, & familiarem cum vitæ, aut famæ periculo. Hoc tamen commune proloquium rectissime limitat Sot. circa eum, cuius fama parui sit, imo & vita, res verò familiaris debita est pinguissima, vt regnū, vel quid simile. Quemadmodum licet aurum essentialiter sit nobilius argento in quavis quantitate, tanta tamen poterit esse argenti quantitas, vt moraliter pluris fiat quam aurum. Sotum sequitur Tolet. lib. 5. cap. 37. his verbis. *Debent redditus esse multum pingues, vt quis mortem propter restitutionem subire debeat.* Quia tamen Soti sententia est communior, quam sequitur Caiet. verb. rest. & Nau. cap. 19. n. m. o. tura in conscientia erit, vt aduertit Tolet. loco citato. Excusat deinde impotentia restituendi sine amissione libertatis: nemo enim (quamuis potest) ad se vendendum tenetur, vt restituar, quia libertas non bene pro toto venditur auro, nec qualibet alia re pretiosa.

De alijs causis excusantibus à restitutione. §. II.

1 *An metus leuis illatus, ad extorquendam condonationem.*

- onem illam inualidet, vt inualidat metus gra-
 2 An condonatio facta ob causam falsam, existima-
 tam inuincibiliter veram, excuset à resti-
 tione.
 3 An ex condonationē circa vnum maneant alij,
 simul cum eo debebant eandem rem, liberi ad-
 stituendo.
 4 An virtualis remissio liberet à restituendo.
 5 Qua est censenda virtualis remissio.
 6 An liceat retinere rem, cuius restitutio cedit in
 num domini exigentis.
 7 An ingressus religionis liberet à restitutione,
 ante illum nequeat fieri restitutio.
 8 An debitor, qui non est soluendo, possit ingredi
 religionem.
 9 Quo cum leui debito potest debitor, qui non est
 uendo, ingredi religionem.
 10 An talis religionem ingressus, & professus, teneat
 adhuc restituere.

QUÆSTIO. Quoniam hæc tota materia latissima
 non grauaberis si ad easdem interrogaciones veniat
 noua semper difficultate proposita. Atque iterum
 go, an metus leuis iniuste incussus ad extorquendam
 sionem infringat remissionis vires, eandemque relinquit
 stituendi obligationem? **R**ESP. Infringit. Ita Diuus An-
 2. p. titu. 2. capit. 6. & Sylu. rest. 7. quæst. 2. dist. 3. & alij. Res-
 est, quia ipse leuis metus noua est iniuria, nouamque
 ducit restituendi obligationem. Imo sufficit metus
 ue rentialis, iuxta Nau. ca. 17. nu. 79.

QUÆST. Tenetne remissio ex ignorantia inuincibiliter
 procedens, aut circa debitum aut circa personam? **R**ESP.
 Minime. Ita Medin. de restit. qu. 3. caus. 2. Item cum ig-
 rantia est circa causam sine qua non remitteret. Ita Solus
 4. d. 15. q. 2. art. 3. Exempla ponit Pal. adnotat in Caier. de
 rest. ca. 7. vt cum quis, ex eo, quod ignorat inuincibiliter
 alcer

alterius diuitias, remittit, quia arbitratur illum esse pauperrimum, aut omnes pecunias debitas non soluturum, nisi pars remittatur. Ratio est, quia illa ignorantia addit omnino inuoluntariam remissionem ex ea factam, iuxta D. Thom. 1. 2. quest. 6. art. 8. & alios communiter.

3. QVAEST. *Pluribus insolidum ad restitutionem obligatis, si creditor uni remittat, manent ne omnes alij à restitutione liberi?* RESP. Minime, loquendo ex natura rei, quia nec ipse, cui remisit, manet deobligatus, si creditor vult, & intendit, ut alij in integrum restituant. Ita Caiet. 2. 2. quest. 62. artic. 6. Sot. 4. inst. quest. 7. art. 3. ad 2. Med. de restit. quest. 8. ad finem. Potest tamen creditor remittere debitori partem, ad quam ex se solam si alij restituant suam, obligatur.

4. QVAEST. *Quid dicis de virtuali remissione, liberatne à restituendo?* RESP. Questionem non attingunt in terminis Doctores; Ex ijs tamen, quæ in alijs euentis edocent, affirmatiuam aperte colligo responsonem. Ita Nauar. ca. 17. num. 4. & cap. Non dicatis. nu. 52. Med. qu. 12. de rest. ad finem §. si autem prefata. Cou. 2. p. reg. pec. §. 1. nu. 1. D. Tho. 2. 2. qu. 82. art. 8. ad 1. in illis verbis. Probabiliter præsumpta. Hinc excusantur furantes ab amicis, & consanguineis ea, circa quæ non sunt inuiti, quo ad rem, licet sint, quo ad modum auferendi.

5. QVAEST. *est Qua censenda virtualis remissio, seu implicita, & interpretatiua remittendi voluntas?* RESP. Ea, quæ ex probabilibus indicijs iudicatur damnificatum nolle à tali persona, vel ratione talis iniuriæ sibi fieri restitutionem. Talis censenda interpretatiua voluntas mariti aduersus adulterum occultum: parentum aduersus stupratorem filia occultum: nobilium aduersus defamatorem occultum: dominorum aduersus seruos furantes poma, racemos, & alia edulia domi. Satis etiam ad hanc virtualem remissionem, & talis damni dati liberationem affectus, siue amor damnificati hominis aduersus damnificatorem, probabilibus indicijs confirmatis, quo si sciret talem fuisse, nequaquam sibi vellet fieri restitutionem. Ita Med. proxime & Nau. cap. 17. nu. 4. Non eam tamen confirmant indicia, quantumcunque probabi-

probabilia, quibus colligitur fore, ut remittere debitum si veniam illius vir auctoritate præstans ab illo peteres. Ita Med. proxime, & Nauar. cap. 17. num. 12. Tradita doctrinam de virtuali remissione sequitur Tolet. 4. de restit. capit. 4. numer. 7. cum Gabr. & alijs, quæ refert.

6 QVAEST. Estne licitum denegare, seu potius differre solutionem debiti pecunie, cum scio solutionem fore in damnum corporale, seu spirituale creditoris? RESP. Licitum. Ita confessio est apud omnes Doctores, D. Thom. 2. 2. quæst. 67. art. 5. ad 2. & in 4. d. 32. art. 2. Sot. in 4. d. 15. quæst. 2. Raim. 2. p. Panth. tit. restit. cap. 3. Gandau. quodlibet. 24. Ang. restit. 3. §. 5. Sylu. rest. 5. quæst. 3. Gab. in 4. dist. 15. art. 2. Iou. de Neap. quodlib. quæst. 22. Arm. rest. numer. 24. Tab. ibi. num. 4. Caiet. 2. 2. quæst. 62. art. 5. Nau. cap. 7. num. 3. Splemen. rest. Neque admittenda distinctio Soti, 4. d. quæst. 7. art. 1. si nimirum solutio cedat in peccatum iustitiæ, non vero charitatis tantum. Ratio est, quoniam præceptum restitutionis oritur ex proximi utilitate: et non obligat, quando est contra illam; ut enim ait Bern. quod præceptum pro charitate institutum est, contra charitatem pugnare non potest. Quæ veritas intelligenda, tam cum non petitur solutio, quam cum petitur, quia iniuste petitur. Est argumentum efficax contra hæc doctrinam. Nam omnes concedunt posse uxorem menstruatam reddere debitum coniugi petenti, & scire uxoris menstruum, & ideo peccanti propter periculum inficiendi prolem. Ita maritum posse debitum reddere uxori votum continentiae habenti, quam certus scit peccare contra votum in petendo. Ita cum communi Lud. in 4. dist. 32. quæst. 1. art. 1. Cotar. 2. p. epist. cap. 3. §. 1. numer. 6. RESP. hanc communem opinionem intelligendam esse cum ex redditione debiti evitatur maius peccatum incontinentiae, cuius fœda exempla refert Palud. pro me. Ad evitandum vero maius, & grauius damnum concedit D. Thom. in 4. d. 32. art. 2. ad 4. & Alenf. 3. p. quæst. 35. memb. 8. §. 1. ad 2. posse etiam furioso gladium reddere imo deberi. Quod si absque incontinentiae periculo debitum negari potest, negari debet, imo peccatum mortaliter delicti est grauius offerre (nisi offerendo debitum petenti)

tatur) ac proinde in utroque euentu par est ratio.

7 QVÆST. *Qui ingreditur religionem non habens unde restituat, liberaturne à restitutione?* RESP. Minime, si post ingressum paternam hæreditatem obtineat, nam ex ijs bonis tenetur religio ipsa restituere. Ita omnes.

8 QVÆST. *Qui non est soluendo, potest ingredi religionem?* RESP. Negat Medin qua. 3. rest. caus. 8. Maior in 4. d. 38. qua. 7. Angles. qu. *Quis à rest. difficult.* o. adeo tenaciter, vt asserant, etiam professum teneri egredi, & ad Indos, si opus fuerit, vsque pergere pro acquirenda pecunia soluenda, quamuis prælatus contradicat. Oppositum docuit D. Thom. 2. 2. qu. vlt. art. 6. ad 8. & ibi Caiet. Vigner. in inst. ca. 17. §. 1. Sylu. religio. 2. qu. 4. Palud. in 4. dist. 3. qua. 4. art. 1. concl. 4. Ang. verb. religiosus. §. 6. Tab. ibidem. §. 11. Ratio D. Thom. est, quia persona liberi hominis nequit pro debita pecunia obligari. Mediam tamen sententiam probabilius tenent alij, aiunt quæ si debitum sit leue: negant, si sit magnum. Ita Instruct. vbi sup. & Toler. lib. 4. rest. cap. 4. dub. vlt. num. 94. Ratio est, quia irrationabiliter est inuitus, qui ob paruum suum commodum vult alium tanto religionis bono priuare. Idem dicendum de eo, qui licet in sæculo permanferit, nuncquam erit soluendo. Idem de eo qui debiti oblitus, ingressus est religionem, cuius postea recordatur, cum debitum est leue, & creditor illo non grauitur indiget.

9 QVÆST. *Quod dicitur leue debitum, quo quis ingredi potest religionem?* RESP. Boni viri arbitrio relinquenda res est. Autor tamen Instructorij supra quem in manuscriptis sequitur doctissimus Peres, leue debitum censet decem, & vsque ad quadraginta aureos. Ratio est, quia in eo euentu creditor censetur irrationabiliter inuitus, cum bona sua corporalia leuia summo bono proximi spirituali antefert.

10 QVÆST. *Iste, qui cum debito ingreditur religionem, estne cogendus ad laborandum manibus, vt restituat?* RESP. Minime. Ratio est, quia iste fecit suorum bonorum cessationem: per cessationem vero suorum bonorum ita quis à restituendo liberatur, vt pro eo, nec in carcerem detrudi possit, nec ad seruitia cogi, quæ illius personam dedecent. De hac tamē liberatione infra latius me velim roges.

H

De

De quantitate obligante ad restitutionem
sub mortali. §. 12.

- 1 Qua quantitas obligat ad rei solutionem sub mortali.
- 2 Qui fructus rei retenta iniuste, ab eadem percepti sunt restituendi.

1 **Q**VAESTIO. *Quae quantitas damni, furti, iniuriae vel cuiusvis similis, restituendi sub mortali obligatione inducit?* **R**ESP. Notabilis. Ita communis Doctorum sententia, contra Gabr. in 4. d. 1. *quasi. 3. art. 1. notabilis* absolute asserentem, quoduis damnum restituendum sub mortali, citati etiam solet pro Gabr. D. Hieronymus *ca. 2. in epist. ad Tit. & refertur 14. qu. 6. idem D. Thomas 2. qu. 59. ar. 4. in 2. arg. & qu. 66. ar. 6. ad 3.* Sed exponenda sunt, dicendumque eos loqui de eo qui licet re parum turripuerit, animo tamen magnum furripere, si posset. *Peres in manuscripto.*

2 **Q**VAEST. *Qui fructus restituendi percepti ex re aliena?* **R**ESP. Dico imprimis semper deducendas esse expensas ab ipsis fructibus. *L. Si à te §. fructus. ff. de petit. her.* communis sententia docet. Noto deinde fructuum alios esse rei, qui vocantur naturales: alios industriae, qui vocantur industriales. Naturales sunt quos res ipsa se sola aut saltem leui hominis labore adiuta producit, ut ager herbam irriguam, arbor poma. *L. Qui scit ff. de usuris.* Industriales sunt qui proveniunt ex mero humano labore, & negotio, ut qui percipiuntur ex commutatione pecuniae, emptione, rerumque venditione. Rursus alij, qui partim industriales, quia ad illos percipiendos magna impenditur cura, & humana industria, partim naturales. In his vero cum maior videtur esse industria quam natura, industriales simpliciter appellantur. Quando vero tales censendi sint, arbitrio prudentis iudicandum, iuxta Bart. *L. ex divers. §. 1.* Responso igitur directa sit. Fructus, tam naturales, quam partim naturales, partim industriales, dempto pretio industriae, restituendi sunt. Haec tam certa est, ut probatione non indigeat.